

DORINIO UGDYMO KARAIMŲ TIKYBOS BENDROJI PROGRAMA

Parengė Dr. Karina Firkavičiūtė

Turinys

Dorinio ugdymo bendrosios nuostatos	3
KARAIMŲ TIKYBA	5
1 Paskirtis	5
2 Tikslai ir uždaviniai	6
2.1 Tikslas	6
2.2 Uždaviniai	6
2.2.1 Pradinio ugdymo uždaviniai	6
2.2.2 Pagrindinio ugdymo uždaviniai	6
3 Kompetencijų ugdymas dalyku	6
4 Pasiekimų sritys	7
4.1 A Šventojo Rašto (ST) pažinimas	7
4.2 B Tikėjimo turinio pažinimas	8
4.3 Bendruomenė ir liturgija	8
4.4 D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis	8
5 Pasiekimų raida	9
6 Mokymosi turinys	12
6.1 1 klasė	13
6.1.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	13
6.1.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys	13
6.1.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys	13
6.1.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys	13
6.2 2 klasė	13
6.2.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	13
6.2.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys	13
Apibūdinama karaimų tauta, jos būdingiausi bruožai (gimtoji)	13
6.2.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys	14
6.2.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys	14
6.3 3 klasė	14
6.3.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	14
6.3.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys	14
6.3.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys	14
6.3.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys	14

6.4	4 klasė.....	15
6.4.1	Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	15
6.4.2	Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.....	15
6.4.3	Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys.....	15
6.4.4	Moralinių nuostatų mokymosi turinys.....	15
6.5	5 klasė.....	15
6.5.1	Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	15
6.5.2	Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.....	15
6.5.3	Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys.....	16
6.5.4	Moralinių nuostatų mokymosi turinys.....	16
6.6	6 klasė.....	16
6.6.1	Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	16
6.6.2	Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.....	16
6.6.3	Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys.....	16
6.6.4	Moralinių nuostatų mokymosi turinys.....	16
6.7	7 klasė.....	16
6.7.1	Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	16
6.7.2	Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.....	17
6.7.3	Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys.....	17
6.7.4	Moralinių nuostatų mokymosi turinys.....	17
6.8	8 klasė.....	17
6.8.1	Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	17
6.8.2	Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.....	17
6.8.3	Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys.....	17
6.8.4	Moralinių nuostatų mokymosi turinys.....	18
6.9	9 klasė.....	18
6.9.1	Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	18
6.9.2	Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.....	18
6.9.3	Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys.....	18
6.9.4	Moralinių nuostatų mokymosi turinys.....	18
6.10	10 klasė.....	18
6.10.1	Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys	18
6.10.2	Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys.....	18
6.10.3	Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys.....	19
6.10.4	Moralinių nuostatų mokymosi turinys	19
7	Pasiekimų vertinimas.....	19

Etika	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Romos katalikų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ortodoksų (stačiatikių) tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Evangelikų liuteronų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Evangelikų reformatų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Karaimų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Judėjų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Musulmonų sunitų tikyba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Dorinio ugdymo pasiekimų sritys

Pasiekimų sritys	A	B	C	D	E
Dalykai					
Etika	Saviugda ir savisauga. <i>Aš-asmuo</i>	Dialoginis bendravimas: <i>Aš-tu</i>	Socialiniai santykiai. <i>Aš-Mes</i>	Santykis su pasauliu. <i>Aš-tai</i>	
Katalikų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bažnyčia ir liturgija	Asmens tobulėjimas ir dvasinis gyvenimas	Morale/etika arba žmogus ir pasaulis
Ortodoksų (stačiatikių) tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bažnyčia ir liturgija	Asmens tobulėjimas ir visuomenė	Moralė/etika arba žmogus ir pasaulis
Evangelikų liuteronų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bažnyčia ir liturgija	Asmens tobulėjimas ir	Morale/etika arba žmogus ir pasaulis

				dvasinis gyvenimas	
Evangelikų reformatų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bažnyčia ir liturgija	Biblinis dvasingumas	Žmogus ir pasaulis
Karaimų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bendruomenė ir liturgija		Morale/etika arba žmogus ir pasaulis
Judėjų tikyba	Šventojo Rašto pažinimas kaip asmeninės ūgties prielaida	Tikėjimo turinio pažinimas: ryšys su Kūrėju ir santykis su kitu žmogumi	Šventės, tradicijos, ritualai, bendruomenės gyvenimas	Santykis su visuomene	Judaizmo sąsajos su žydų tautos istorija
Musulmonų sunitų tikyba	Šventraščio pažinimas	Tikėjimo turinio pažinimas	Bendruomenė ir malda	Asmens tobulėjimas ir visuomenė	Morale/etika arba žmogus ir pasaulis

KARAIMŲ TIKYBA

1 Paskirtis

Karaimų tikyba šioje atnaujintoje programoje yra integrali dorinio ugdymo dalis. Jos bendroji paskirtis yra ugdyti mokinių kompetencijas pasitelkiant karaimų tikybos žinias, istorinį patyrimą, moralines nuostatas. Šioje ugdymo programoje atsižvelgiama į tai, kad karaimų tikybos pamokas lankys greičiausiai nedaug vaikų, ir tikėtina, kad mokinių grupės gali būti mišrios (t.y. karaimų ir ne karaimų tautybės mokiniai) ar įvairaus amžiaus. Tad paliekama galimybė mokytojui lanksčiai pritaikyti ugdymo turinį ir metodus, atsižvelgiant į konkrečią situaciją ar į mokinių poreikius. Programos kūrėjai numato ir dar vieną jos paskirtį – suteikti žinių apie karaimus ir jų tikyba kitų konfesijų ar kitų dalykų mokytojams, jei jie turėtų galimybę tas žinias integruoti į savo pamokas, siekdami mokiniams pristatyti šią įdomią Lietuvos kultūros dalį kaip daugiakultūrės Lietuvos dėmenį ar tolerancijos ugdymo pavyzdį.

Tradiciškai karaimų tikybos buvo mokoma(si) mokyklose, veikusiose prie kenesų, ir tik labai trumpą laiką tarpukariu jos buvo siejamos su formaliu bendruoju ugdymu. Tačiau dabarties Lietuvos Respublikos įstatymai užtikrina, kad tradicinių Lietuvoje pripažįstamų tikybų, šiuo atveju karaimų, lygiomis teisėmis gali būti mokoma bendrojo lavinimo mokyklose parengus ugdymo programą. Taigi užtikrinant lygias galimybes mokytis tikybos, tikimasi, kad karaimų tikėjimas bus perduodamas jaunosioms kartoms ir neišnyks globaliame pasaulyje.

Karaimų tikybos programa parengta remiantis XIX a. pab. - XX a. pradžios karaimų tikybos vadovėliais ir maldaknygėmis, kurie yra pagrindiniai patikimos informacijos ir žinių apie karaimų tikėjimą šaltiniai. Šiuolaikinė globalaus XXI amžiaus situacija kelia naujus reikalavimus tikybos ugdymui. Jos

nebeįmanoma nagrinėti ir mokytis kaip atskiro, uždaro ir tik karaimiška tema apsiribojančio reiškimo. Visos religinės tiesos siejasi su bendru pasaulio supratimu, kurio pasaulietiškas ir materialumas šiandienos gyvenime yra smarkiai išreikšti. Todėl svarbu, kad vaikai ir jaunuoliai teisingai suprastų religinį požiūrį, būtiną siekiant puoselėti moralę ir tradicijas, kad jis būtų perteikiamas mokinių neatbaidant, kad leistų pajusti tokio pasaulio supratimo pozityvias puses. Siekiant šio tikslo, religinių tiesų mokoma ir jos interpretuojamos bendrame kitų disciplinų kontekste, taikant tarpdalykines sąsajas.

2 Tikslai ir uždaviniai

2.1 Tikslas

– sudaryti galimybes mokiniui per ugdymo turinį įgyti kompetencijų, padedančių visapusiškai supažindinti su karaimų tikėjimo dimensijomis, pažinti save ir pasaulį pagal karaimiškos religinės bei tautinės tapatybės dėmenis, ugdyti karaimų moralės normomis grindžiamas vertybines nuostatas. Mokiniai rengiami tolesniam gyvenimui kaip visaverčiai, kitoms kultūroms tolerantiški ir išprusę, kūrybingi, socialiai atsakingi piliečiai.

2.2 Uždaviniai

2.2.1 Pradinio ugdymo uždaviniai

Siekdami karaimų tikybos ugdymo tikslų, mokiniai:

- pažįsta karaimų religijos unikalumą ir jo išraiškas,
- (jei kitataučiai) suvokia karaimo tapatybės dėmenis ar (jei karaimai) suvokia savo kaip karaimo tapatybę,
- ugdomi, pažįsta karaimų religiniu jausmu pagrįstas moralines nuostatas (sąžiningumas, teisingumas, pagarba kitam (ypač vyresniam));
- ugdomi, pažįsta pradinius gebėjimus suprasti ir atlikti religinius ritualus.

2.2.2 Pagrindinio ugdymo uždaviniai.

Siekdami karaimų tikybos ugdymo tikslų, mokiniai:

- pažįsta karaimų religijos ir tautos istoriją,
- ugdomi, supranta karaimų moralines nuostatas (Dešimt Dievo įsakymų), puoselėja gebėjimą jomis vadovautis kasdieniame gyvenime;
- suvokia liturginių ritualų prasmę bei paskirtį, tvarką, puoselėja gebėjimus tinkamai juose dalyvauti,
- ugdomi asmeninį santykį su Dievu.

3 Kompetencijų ugdymas dalyku

Kompetencija	Kompetencijos raiška
3.1. Pažinimo kompetencija	Karaimų tikybos dalyku ugdoma pažinimo kompetencija per gebėjimą pažinti save ir pasaulį karaimų pasaulėžiūros akimis. Tai žinios apie karaimų tautą, istoriją, tikybos dogmas ir taisykles. Kritinis mąstymas ugdomas per moralinių nuostatų suvokimą ir savęs jų santykyje refleksiją, per įvairių istorinių teorijų analizę ir savos nuomonės formavimą.

3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	Per karaimų tikybos dalyką mokiniai skatinami visapusiškai ir lanksčiai reflektuoti bei kūrybiškai taikyti ir turtinti/plėtoti asmenybėje slypinčius išteklius, tapti socialiai atsakingais šeimoje ir bendruomenėje, suvokti karaimiškų moralinių nuostatų esmę ir siekti jomis remiantis priimti sprendimus. Dalyko turinys organizuojamas taip, kad mokiniai galėtų ugdytis pagarbų elgesį su gamta bei suvokimą apie visos kūrinių integralumą.
3.3.Kūrybiškumo kompetencija	Karaimų tikybos pamokose ugdomi mokinių gebėjimai generuoti kūrybines idėjas esamos informacijos pagrindu, ieškoti sprendimų, vertinti ir lyginti teorines bei kūrybines įvairių menų idėjas, įkūnijančias tradicinę karaimų pasaulėžiūrą, tyrinėti laisvos kūrybinės išraiškos ir dogmų santykį.
3.4.Pilietišumo kompetencija	Karaimų tikybos pamokose daugiau dėmesio tenka pilietinio tapatumo, gyvenimo bendruomenėje, pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms komponentams. Ugdoma, jog mokinys savo veiksmais prisidėtų prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo, kartu suvokdamas, jos jis ir aplinka priklauso vienai neatsiejamai sistemai. Taip pat mokiniai skatinami suprasti kitokius galimus požiūrius į tuos pačius dalykus, reiškinius, į kitų religijų nuostatas, kitas tautas, demonstruoti empatiją ir toleranciją kitokiai nuomonei ir kitokiam požiūriui į gyvenimą. Motyvuojami suvokti ir išreikšti savo sąsają su Lietuvos valstybe istoriją ir jų reikšmę.
3.5.Kultūrinė kompetencija	Karaimų tikybos programa ugdo kultūrinį karaimišką sąmoningumą, kuris grindžiamas žiniomis apie (savo) karaimų tautos ir kitų tikybų, tautų kultūros tradicijas. Pabrėžiama kultūrų ir tikėjimų įvairovė, ugdomas jų pažinimas ir supratimas, skatinantis toleranciją kitiems. Siekiama ugdyti plataus akiračio asmenybę, išmanančią karaimų kultūros šaknis, istoriją ir dabartį, gebanti deramai išreikšti savo kultūrinį sąmoningumą bei jį suvokti, įprasminti dabarties realijų ir kultūros reiškinių kontekste.
3.6.Komunikavimo kompetencija	Karaimų tikybos ugdymo programoje komunikavimo kompetencija ugdoma dviem kryptimis – tai, viena, gebėjimai suprasti žinias (asmenines patirtis) santykyje su Dievu, pastebėti, kad žinios ne būtinai yra tik apčiuopiamos, ir, antra, gebėjimai naudojantis įvairiomis priemonėmis perduoti įsisamonintas žinias.

4 Pasiekimų sritys

4.1 A Šventojo Rašto (ST) pažinimas

Mokiniai susipažįsta su Šventojo Rašto (ST) sandara, su jo turiniu. Supranta, kaip Šventojo rašto pasakojimų turinys siejasi su religinėmis šventėmis, koks yra jų tarpusavio ryšys. Atskiras dėmesys kreipiamas dekalogui kaip ST teksto daliai, sudarančiai karaimų moralės kodekso šerdį.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- A.1 Atpažįsta Šventojo Rašto (ST) sandarą
- A.2 Pažįsta metinių religinių švenčių siužetus
- A.3 Interpretuoja dekalogo sandarą ir prasmes

4.2 B Tikėjimo turinio pažinimas

Mokiniai susipažįsta su pagrindiniais tikėjimo turinio dėmenimis, su tuo kaip, per ką tikėjimas pasireiškia ir/ar gali būti išreikštas, suprastas. Ugdo Dievo suvokimą per tikėjimo prizmę.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- B.1 Analizuoja karaimų tautos ir tikėjimo santykį
- B.2 Atpažįsta Dievo buvimą
- B.3 Suvokia save, kaip gebantį pažinti Dievą ir turėti santykį su juo

4.3 Bendruomenė ir liturgija

Mokiniai susipažįsta su įvairiais ciklais, kurie apibrėžia karaimų liturgiją, su šių ciklų prasmėmis. Ugdo savo santykį su Dievu ir mėgina jį konstruoti per maldą. Susipažįsta su maldos namais, jų architektūra, ir sieja visa tai su tikėjimo tiesomis.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- C.1 Suvokia liturgijos cikliškumą
- C.2 Per maldą bendrauja su Dievu
- C.3 Gerbia maldos namų šventumą

4.4 D Moralė/etika - žmogus ir pasaulis

Mokiniai ugdomi atsakomybės sampratą, jausmą pagal karaimų tikėjimo moralės normas, kurios reguliuoja santykius šeimoje ir bendruomenėje. Taip pat susipažįsta su egzistuojančiais kitais tikėjimais ir ugdomi pagarbą kitiems tikintiems. Tai suvokiama bendrame kontekste per kūrinijos integralumo sampratą.

Šios pasiekimų srities pasiekimai:

- D.1 Tampa socialiai atsakingu šeimoje ir bendruomenėje
- D.2 Gerbia religijų įvairovę
- D.3 Suvokia kūrinijos integralumą.

5 Pasiekimų raida

1-2 klasės	3-4 klasės	5-6 klasės	7-8 klasės	9-10 klasės
A Šventojo Rašto (Senojo Testamento, ST) pažinimas				
A.1 Atpažįsta Šventojo Rašto (ST) sandarą				
A.1 Atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, geba juos priskirti atitinkamoms konfesijoms, perpasakoti ar pavaizduoti.	A.1 Kuria projektus, paaiškinančius ir pristatančius tris ST dalis.	A.1 Interpretuoja ST turinį, pasirinktinai perpasakoja porą siužetų iš Penkiaknygės ir Pranašų knygų.	A.1 Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja kelias psalmes ir Patarlių knygą, nagrinėja ST užrašymo istoriją per masoretų darbą.	A.1 Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja kelias psalmes, Giesmių giesmę ir Ekleziastą, įvertina masoretų darbą karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje.
A.2 Pažįsta metinių religinių švenčių siužetus				
A.2 Atpažįsta ir pristato (pavaizduoja) kulinarinius <i>Tymbyl ir Aftalar chydzy</i> simbolius, apibūdina, kurios švenčių dalys pažymimos namie ir kenesoje.	A.2 Apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, pasakoja Biblinius <i>Tymbyl ir Aftalar chydzy</i> siužetus, jų pagrindu kuria nedidelius tekstus, įvardina krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu.	A.2 Nagrinėja karaimų religinį kalendorių ir jo užduotą ST ištraukų skaitymo ciklą; pasakoja Biblinius <i>Alačych chydzy, Bošatlych kiuniu, Esteros šventės</i> siužetus.	A.2 Nagrinėja ir paaiškina penkių pagrindinių metų švenčių siužetus, apibūdina šeštadienį ir kasdieną per religinės šventės prizmę.	A.2 Kelia klausimus siekdamas atrasti netiesiogines Biblijos tekstų ir pasakojimų prasmes.
A.3 Interpretuoja dekalogo sandarą ir prasmes				
A.3 Įvardina pagrindinius Dekalogo paliepiamus, pagal juos sudaro gerų ir blogų veiksmų sąrašą.	A.3 Skaito ir interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus.	A.3 Interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, paaiškina Dekalogą	A.3 Išskiria bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime, kelia klausimus apie jų vietą asmeninėje patirtyje.	A.3 Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas jų

		kaip Dievo ir žmonijos sąjungą.		komunikacines intencijas.
B Tikėjimo turinio pažinimas				
B.1 Analizuoja karaimų tautos ir tikėjimo santykį				
B1 Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (stambiais štrichais) ir būdingiausias tautos bruožus.	B1 Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (pilnai), pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, atpasakoja Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimo kelius.	B1 Analizuoja ir interpretuoja teorijas apie karaimų tikėjimo pradžia, tikėjimo nuostatas, diskutuoja apie Ananiaszo Zajączkowskio veiklą ir darbus, apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą.	B1 Lygina etninį karaimą ir karaimą tikintįjį, aptaria Anano dogmą bei konservatyvumo apraiškas karaimų tikėjime, apibūdina Juzefo Lobanoso veiklą.	B1 Aptaria Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX-XX a. ypatybes, pristato iškilias karaimų kultūros asmenybes, paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu bei bendruomenės santykį su valstybe įvairiais istorijos tarpsniais.
B.2 Atpažįsta Dievo buvimą				
B2 Apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus.	B2 Atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją, lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, diskutuoja apie nekūnišką Dievo prigimtį.	B2 Lygina ir analizuoja Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, analizuoja žmogaus gyvybės ir mirties sampratą.	B2 Apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, svarsto ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui ir kaip atsiskleidžia požiūris į pomirtinį pasaulį.	B2 Paaiškina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime.
B.3 Suvokia save, kaip gebantį pažinti Dievą ir turėti santykį su juo				
B3 Žino, kad pasaulis pažįstamas ne tik penkiais pojūčiais, bet ir tikėjimu.	B3 Svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą.	B3 Paaiškina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo tikėjimo reikšmę	B3 Prisimena Dievo meilės jam ženklus kaip atpildą, suvokia Dievo veikimą	B3 Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime

Suvokia ir pripažįsta savo unikalumą.	Nurodo ir kritiškai vertina netikėjimo priežastis.	savo gyvenime per asmeninio ritualo sukūrimą, paaiškina nuodėmes ir atgailos sąvokas.	istoriniuose įvykiuose.	santykiyje su protu ir randa tikėjimo pavyzdžių.
C Bendruomenė ir liturgija				
C.1 Suvokia liturgijos cikliškumą				
C1 Pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, prisimena pirmąsias dvi kalendorines šventes.	C1 Atpažįsta mėnesio liturginį ciklą kalendoriuje per jaunatį ir liturgijos sąvoką.	C1 Paaškina karaimų kalendoriaus sudarymo principus, lygina jį su grigališku kalendoriumi, analizuoja pasninką kaip kalendorinę progą.	C1 Tyrinėja savaitės bei dienos liturginius ciklus, paaiškina šeštadienio šventę.	C1 Analizuoja ir lygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus, paaiškina, kaip supranta cikliškumą.
C.2 Per maldą bendrauja su Dievu				
C2 Įvardina maldos būdus, mokosi mintinai maldą „Atamyz ki kiokliardia“ karaimų kalba.	C2 Lygina bei skiria asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina jų savybes ir laiką.	C2 Lygina ir paaiškina maldų dalis, tyrinėja (ir gieda) paraliturginę giesmę, apibūdina maldaknygių istoriją.	C2 Tyrinėja maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms; nagrinėja giedojimą pamaldose.	C2 Tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus iš maldaknygių, pasidalina grupėje savo improvizuotos maldos patirtimi.
C.3 Gerbia maldos namų šventumą				
C3 Apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje.	C3 Paaškina, kodėl kenesoje nustatytos atitinkamos elgesio taisyklės, jų mokosi, jas taiko apsilankant veikiančioje kenesoje Lietuvoje.	C3 Tyrinėja kenesos architektūrą ir dekorą, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus.	C3 Paaškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, apibūdina, kaip naudotis maldaknygėmis pamaldose.	C3 Lygina kenesos ir ne religinių erdvių skirtumus sukauptumo aspektu, pasidalina asmeninėmis refleksijomis apie dalyvavimą pamaldose.
1-2 klasės	3-4 klasės	5-6 klasės	7-8 klasės	9-10 klasės
D. Moralė/etika - žmogus ir pasaulis				
D.1 Tampa socialiai atsakingu šeimoje ir bendruomenėje				

D1 Dalinasi mintimis apie šeimos ir bendruomenės sampratas.	D1 Pasakoja apie savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą, vertina ir suvokia DDĮ nuostatas apie pagarbą vyresniems.	D1 Vertina ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo dabarties patirtimi, prisimena įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti (paaiškina kodėl).	D1 Analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina, ką reiškia būti karaimu bei buvimo bendruomenėje svarbą.	D1 Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialią rolę joje, interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, modeliuoja tolesnę karaimų tautos raidą Lietuvoje.
D.2 Gerbia religijų įvairovę				
D2 Išvardina Dievo vardus/pavadinimus įvairiose religijose, atkreipia dėmesį į vieno Dievo tikėjimo sistemas.	D2 Pažįsta esminius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, išskiria (savo) karaimo ypatybes.	D2 Atpažįsta didžiąsias pasaulio religijas (mono ir politeistines) ir išvardina jų raiškos bruožus.	D2 Išvardina ir palygina karaimų bendruomenės pasaulyje įvairiais istorijos tarpsniais.	D2 Svarsto apie tikėjimą šiais laikais, diskutuoja apie (savo) santykį su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą.
D.3 Suvokia kūrinių integralumą				
D3 Mokosi priimti save ir gamtą kaip Dievo kūrinių dalį.	D3 Nusako karaimišką požiūrį į save, į aplinką, gamtą.	D3 Nusako, koks yra karaimų santykis su gamta, kokie yra to šaltiniai, savo veiksmais prisideda prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo.	D3 Analizuoja ir vertina, kokie yra ir kokie gali būti veiksmai, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą ir taikant ekologijos bei darnaus vystymosi priemones.	D3 Tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos keliamas problemas, ieško sprendimo būdų, renkasi tarnavimo, ne viešpatavimo požiūrį.

6 Mokymosi turinys

Šioje programoje pateikiamas mokymosi turinys sudaro 70% pilno turinio. Likusią turinio dalį mokytojai atskleidžia, eidami į nurodyto turinio gylį, taikydami daugiau detalių, daugiau akcentuodami, pagal poreikį ir situaciją, vieną ar kitą temą, tam pasirinkdami įvairius įmanomus būdus (projektinės užduotys, pažintinės ekskursijos, diskusijos, knygos perskaitymas ir pristatymas ir pan.).

6.1 1 klasė

6.1.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Ugdomos kompetencijos pažinti Šv.Raštą kaip daugelio konfesijų pagrindą, supažindinama, kokios tai konfesijos, kaip, kokių būdu ir kodėl tas pats Šv.Raštas aktualus visiems; atkreipiamas dėmesys į tai, kad egzistuoja dvi Šv.Rašto dalys – Senasis ir Naujasis Testamentai. Religinių švenčių dalyje kalbama apie *Tymbyl chydzy* kulinarius simbolius, apie tai, kaip ši šventė švenčiama, kuri jos dalis vyksta namie, o kuri – kenesoje. Pažįstamos pagrindinės Dekalogo tiesos ir per jas formuluojami paliepipimai.

6.1.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Kalbama apie karaimų tautos istoriją Lietuvoje nuo XIV a. per 5 pagrindines istorines datas (karaimų atsikėlimas į Lietuvą, Magdeburgo teisių bendruomenei suteikimas, maras Lietuvoje, įstatymo, reguliuojančio teisinę karaimų religinės bendruomenės padėtį, paskelbimas, Vilniaus kenesos restauravimas ir atšventinimas). Susipažįstamas su Vytauto Didžiojo role karaimų istorijoje. Per tai ugdomas santykis su Lietuvos valstybe ir patriotinės nuostatos. Mokomasi suvokti, jog viskas aplink mane (daiktai, reiškiniai, kūriniai) yra Dievo apraiškos formos, keliami klausimai, kaip aš tai suvokiu? Kaip pažįstu Dievą? Ugdomas svarbus suvokimas, jog aš – Dievo kūrinys. Pabrėžiami skirtumai tarp žinojimo ir tikėjimo.

6.1.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Ugdomas suvokimas, jog šventės nėra atsitiktinis reikalas, o nustatomos pagal kalendorių ir jos kartojasi kasmet. Pabrėžiama, jog Tymbyl chydzy pirma metų ciklo šventė. Gilinamasi į maldos suvokimą, į būdus, kaip ji atliekama. Mokiniai supažindinami su kenesa, kuri karaimų kultūroje suvokiama ne vien kaip paprasti karaimų maldos namai, bet pirmiausia kaip šventovė, ir todėl pastatas yra skiriamas tik maldai. Paaiškinamas kenesos pavadinimas.

6.1.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys

Per klausimus, kaip suprantu šeimą? kas man joje svarbu? Mokiniai ugdomi pratintis prie atsakomybės ir jos suvokimo. Ugdoma nuostata, jog tikėjimas – universalus dalykas. Nepaisant to, kad Dievas būna įvairiai vadinamas įvairiose tikybose (pateikiami pavyzdžiai), nuo to jo dieviškumas nemažėja. Dievas kūrėjas yra visos kūrinijos šaltinis, svarbu padėti mokiniui suvokti, kad aš, kaip žmogus žemėje, esu šios kūrinijos dalis, gyvenu gamtos apsuptyje ir ją saugau.

6.2 2 klasė

6.2.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Ugdomos kompetencijos pažinti Senojo ir Naujojo Testamentų santykį, jų skirtumus. Religinių švenčių dalyje kalbama apie *Aftalar chydzy* kulinarius simbolius, apie tai, kaip ši šventė švenčiama namie ir kenesoje. Ugdomas pagrindinių Dekalogo tiesų supratimas, iš Dekalogo ateinantys paliepipimai pavaizduojami vizualiai (pvz. integruojant su dailės pamokom), mėginama per vaizdinius parodyti, kas pasak Dekalogo yra gerai ir kas yra blogai.

6.2.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Apibūdinama karaimų tauta, jos būdingiausi bruožai (gimtoji kalba, šeimos papročiai). Aptariama karaimų kitur pasaulyje geografija (kur ta tauta dar gyvena? Kokie bendruomenių skirtumai?). Ugdomas patriotinis santykis su Lietuvos valstybe. Mokomasi suvokti, jog viskas aplink mane (daiktai,

reiškiniai, kūriniai) yra Dievo apraiškos formos, keliami klausimai, kaip aš tai suvokiu? Kaip pažįstu Dievą? Ugdomas svarbus suvokimas, jog aš – Dievo kūrinys. Pabrėžiami skirtumai tarp žinojimo ir tikėjimo.

6.2.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Ugdomas suvokimas, jog šventės nėra atsitiktinis reikalas, o nustatomos pagal kalendorių ir jos kartojasi kasmet, išsidėlioja laike pagal Biblinius siužetus. Pabrėžiama, jog *Aftalar chydzy* yra antra kalendoriaus šventė. Supažindinama, kaip nusiteikti maldai, mokomasi maldos *„Atamyz ki kiokliardia“* (siekinys – išmokti ją mintinai karaimiškai), ji pristatoma kaip asmeninė malda ir kaip pradedanti bei užbaigianti pamaldas. Pabrėžiamas maldos kokybės principas. Supažindinama su Lietuvoje, Ukrainoje, Rusijoje veikiančiomis kenesomis; numatomas apsilankymas Vilniaus ar Trakų kenesose arba pristatomas virtualus jų turas.

6.2.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys

Per klausimus, kaip suprantu bendruomenę (klasę, karaimų grupę)? Kas man tame svarbu? ir diskusijas jų tema, mokiniai ugdomi pratintis prie atsakomybės ir jos suvokimo. Analizuojamos sampratos vienas Dievas ir daug Dievų, bei faktas, jog egzistuoja įvairios sistemos/susitarimai/tikėjimai (kokius žinau?). Ugdomas suprantimas, kad visi esame skirtingi ir tame nėra nieko blogo. Ugdoma nuostata, jog tikėjimas – universalus dalykas. Nepaisant to, kad Dievas būna įvairiai vadinamas įvairiose tikybose (pateikiami pavyzdžiai), nuo to jo dieviškumas nemažėja. Dievas kūrėjas yra visos kūrinių šaltinis, svarbu padėti mokiniui suvokti, kad aš, kaip žmogus žemėje, esu šios kūrinių dalis, gyvenu gamtos apsuptyje ir ją saugau.

6.3 3 klasė

6.3.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Supažindinama su trimis Senojo Testamento dalimis (išsiaiškinama, kokios jos, kas jas sudaro). Ugdomas supratimas apie karaimų religinio kalendoriaus formavimą per mėnulio jaunaties stebėjimą. Susipažįstama su *Tymbyl chydzy* šventės Bibliniu siužetu. Analizuojamas santykis su krikščionių, judėjų šventėmis panašiu metu. Aptariami pilni Dešimties Dievo įsakymų tekstai.

6.3.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Plačiau supažindinama su karaimų tautos istorija Lietuvoje nuo XIV a., ugdomas patriotinis santykis su Lietuvos valstybe. Temų prasme dėmesys kreipiamas į XIX-XX a. Susipažįstama su Serajos Šapšalo (1873-1961) asmenybe. Aptariama Pasaulio sukūrimistorija - kaip ir kokios gyvos būtybės buvo sukurtos. Diskutuojama apie Dievo atpildą už mano teisingą elgesį (pateikiama pavyzdžių). Analizuojamos tikėjimo ir netikėjimo priežastys.

6.3.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Aptariama mėnulio jaunatis kaip kalendoriaus atskaitos taškas, kuris kas mėnesį pažymimas šventinėms pamaldom, tai sudaro mėnesio ciklą. Ugdomas suvokimas apie maldos pobūdį – asmeninė malda (vienumoje) ir bendruomeninė malda kenesoje (min 10 žmonių), skiriama daugiau dėmesio bendruomeninei maldai (aptiriamos pamaldos, bendra jų tridalė struktūra). Prisimenama kenesa kaip šventovė – supažindinama su taisyklėmis, kaip joje elgtis įeinant, būnant, išeinant (apranga elgesys, nuostatos). Apsilankoma Vilniaus ar Trakų kenesose arba surengiamas virtualus turas.

6.3.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys

Mokiniai skatinami suvokti, aptarti ir pristatyti savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą. Ugdoma tolerancija įvairovei. Susipažįstama su kitomis religijomis (judaizmas, krikščionybė, islamas).

Ugdoma tradicinė karaimiška nuostata, jog aš, sukurtas pagal Dievo pavidalą ir, kitaip nei gyvūnai, turėdamas man suteiktas protines ir dvasines galias, siekiu pažinti mane supantį pasaulį ir taip įgyti Jo savybių, kartu ir atsakomybės už gamtą.

6.4 4 klasė

6.4.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Susipažįstama su trijų ST dalių skirtumais (siužetai, kalbos priemonės, tekstų struktūra, turinio pobūdis). Toliau nagrinėjamas karaimų religinis kalendorius, susipažįstama su *Aftalar chydzy* šventės bibliiniu siužetu. Analizuojamas santykis su krikščionių, judėjų šventėmis panašiu metu ugdant tolerantišką požiūrį į kitus. Dirbama su pilnais Dešimties Dievo įsakymų tekstais, analizuojamas jų suskirstymas į dvi dalis – santykis su Dievu ir santykis su kitais bei savimi. Mokomasi suvokti, kaip šis dalinimas pasireiškia.

6.4.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Aptariamos karaimų tikybos sistemoje vartojamos kalbos, jų santykis, dėmesys skiriamas pabrėžti, kuo svarbi Biblinė hebrajų kalba, kaip atsiranda šio teksto šventumas. Susipažįstama su Simono Firkovičiaus asmenybe ir veikla (1891-1982). Ugdomas suvokimas, jog Dievas yra, bet Jo negalima pavaizduoti, apčiuopti ir Jo vardas garsiai netarimas, aptariamas karaimų tikybos požiūris į tai. Analizuojama Dievo atpildo už mano gailestingumą samprata ir jos pavyzdžiai bei tikėjimo ir netikėjimo priežastys.

6.4.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Aptariama karaimų kalendoriaus sandara, mėnesių skaičius metuose, keliamųjų metų samprata. Analizuojama, kas yra liturgija. Susipažįstama su maldos pobūdžiu – galima asmeninė malda (vienumoje) ir bendruomeninė malda kenesoje (min 10 žmonių), dėmesys daugiau skiriamas asmeninei maldai, kuri gali būti skaitoma prieš ir po mokslų, valgio, prieš miegą ir kitomis progomis. Pristatoma kenesos kaip šventovės samprata karaimų tikyboje, supažindinama su elgesio kenesoje ypatybėmis, aptariama, kodėl vyrai ir moterys meldžiasi atskirai.

6.4.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys

Pristatomos Dekalogo nuostatos apie pagarbą vyresniems. Susipažįstama su kitomis religijomis (judaizmas, krikščionybė, islamas). Analizuojama samprata „aš esu karaimas“. Ugdoma tradicinė karaimiška nuostata, jog aš, sukurtas pagal Dievo pavidalą ir, kitaip nei gyvūnai, turėdamas man suteiktas protines ir dvasines galias, siekiu pažinti mane supantį pasaulį ir taip įgyti Jo savybių, kartu ir atsakomybės už gamtą.

6.5 5 klasė

6.5.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Analizuojamas ST knygų turinys, skaitomi jų tekstai, perpasakojimas jų turinys, dėmesys skiriamas Penkiaknygei. Įtvirtinamas supratimas apie karaimų religinį kalendorių, kalbama apie ST ištraukų skaitymo ciklą. Religinių švenčių dalyje analizuojamas *Alačych chydzy* šventės siužetas. Skaitomas pilnas Dekalogo tekstas, ugdomas supratimas apie jų suskirstymą į dvi dalis – svarbu suvokti santykį su Dievu ir santykį su kitais bei savimi. Dekalogas pristatomas kaip Dievo ir žmonijos sąjunga.

6.5.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Aptariama karaimų tikėjimo pradžia (VIII a.), teorijos apie ankstesnius laikus. Pristatomos pagrindinės tikėjimo nuostatos (ir analogijos principas). Susipažįstama su Ananiaszo Zajączkowskio (1903-1970)

asmenybe ir veikla. Ugdomas suvokimas apie Dievo pykčio išraišką ST, kartu ir apie Dievo atpildą už mano kantrybę (su pavyzdžiais iš asmeninės patirties). Apmąstomas santykis tarp Dievo ir žmogaus, aptariamos asmeninio religinio ritualo galimybės.

6.5.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Susipažinimas su karaimų kalendoriaus sudarymo principais, Kokizovų gimine, aptariamas ryšys su Grigališku kalendorium. Aptariamos maldų dalys – šlovinimas, dėkojimas, maldavimas/prašymas. Pristatomos paraliturginės giesmės (integracija su muzika). Susipažinama su kenesa kaip šventove – analizuojama jos architektūra ir dekoras, daugiau gilinamasi į Trakų kenesos ypatybes.

6.5.4 Moraliųjų nuostatų mokymosi turinys

Tradicinio požiūrio pagrindu ugdomas supratimas apie vyro ir moters rolę šeimoje, ji išskleidžiama per papročius, per pavyzdžius iš karaimų poezijos. Susipažinama su Didžiosiomis pasaulio religijomis (mono ir politeistinėmis), ugdoma tolerancija ir pakantumas kitokiems. Aptariama karaimų Kryme bendruomenė ir jos paveldas - kapinės ‚Balta tijmez‘ bei per tai išreiškiamą karaimų santykį su medžiais (gamta).

6.6 6 klasė

6.6.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

ST knygų turinys, tekstų skaitymas, perpasakojimas (dėmesys Pranašų knygoms); karaimų religinis kalendorius, *Bošatlych kiuniu*, *Esteros šventė*; Skaitomas pilnas Dekalogo tekstas, ugdomas supratimas apie jų suskirstymą į dvi dalis – svarbu suvokti santykį su Dievu ir santykį su kitais bei savimi. Dekalogas pristatomas kaip Dievo ir žmonijos sąjunga.

6.6.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Pristatomas karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimas, Chazarų kaganato istoriniai saitai su karaimais. Analizuojami karaimų šeimos papročiai (dėmesys – vestuvėms), aptariama žmogaus gyvybės ir mirties samprata, žmogaus sielos ir kūno santykis. Svarstomos nuodėmės ir atgailos sampratos, aptariamas prašymas atleisti (asmeninis ir bendruomeninis).

6.6.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Cikliškumo supratimas per pasninkus kaip kalendorines progas, aptariamas pasninkų ciklas per metus. Ugdomas maldų rūšių supratimas – šlovinimas, dėkojimas, maldavimas/prašymas. Analizuojamos paraliturginės giesmės (integracija su muzika), maldaknygės. Susipažinama su Vilniaus kenesos istorija, su Felikso Maleckio (1854-1928) asmenybe ir veikla.

6.6.4 Moraliųjų nuostatų mokymosi turinys

Diskutuojama, kokių įdomių žmonių būta kiekvieno šeimoje, skatinama nusakyti, kuo iš savo giminių mokinys norėtų sekti ir kodėl. Susipažinama su Didžiųjų pasaulio religijų raiška. Analizuojamas karaimų santykis su gamta, ateinantis iš tiurkiškų gentinių šaknų per religijos terminiją (Tengri), per karaimišką poeziją.

6.7 7 klasė

6.7.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Ugdomas gebėjimas cituoti ST knygų turinį, šiame lygyje dėmesį skiriant psalmėms, tekstai analizuojami, interpretuojami. Pasitelkiami penkių pagrindinių metinių švenčių siužetai. Religinio

kalendoriaus kontekste susipažįstama su šeštadieniu kaip religine švente. Permaštoma Dekalogo vieta karaimų tikėjime, kodėl ir kaip tai pasireiškia.

6.7.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Koncentruojamasi į etninio karaimo ir karaimo tikinčiojo sampratą, jų santykį, analizuojama sąvoka „mes“ ST, ugdomas kultūrinis ir analitinis šios sąvokos supratimas santykyje su pačiu savimi. Susipažįstama su Juzefo Lobanoso (1878-1947) asmenybe ir veikla. Keliami klausimai ir diskutuojama temomis - kokias Dievo savybes turi įkūnyti žmogus? kodėl žmogus atsakingas Dievui? Dievo atpildas už meilę Jam ir už sekimą Jo priesakais. Suprantama sąvoka Dievas - istorijos Viešpats.

6.7.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Dėmesys skiriamas šeštadieniui kaip savaitės atskaitos taškui, tai savaitės ciklas. Mokomasi savaitės dienų pavadinimų karaimų kalba. Ugdomas supratimas apie maldų rūšis, ypač šeštadienio pamaldų kontekste, šių pamaldų laikas, būdingi tekstai, psalmių naudojimas. Susipažįstama su kenesa kaip šventove per šeimos apeigas (vaiko gimimas, vestuvės, laidotuvės).

6.7.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys

Ugdomos esminės šeimos vertybės, susipažįstama su jomis, analizuojama, ką reiškia jomis sekti, ką reiškia būti karaimu. Mokomasi apie karaimų bendruomenes pasaulyje (iki viduramžių). Svarstomi modernaus pasaulio iššūkiai, ypač darnaus vystymosi kontekste, pabrėžiama (ir analizuojama kodėl), kad karaimai, norėdami išsaugoti save kaip tautą ir savo tikėjimą, siekia eiti ekologijos ir darnaus vystymosi keliu.

6.8 8 klasė

6.8.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Ugdomas gebėjimas skaityti ir cituoti ST knygų turinį, dėmesys skiriamas psalmėms, Patalių knygai. Tekstai analizuojami, interpretuojami. Susipažįstama su ST užrašymo istorija. Susipažįstama su masoretai ir jų veikla. Religinio kalendoriaus kontekste skaitomi ir interpretuojami penkių pagrindinių metinių švenčių siužetai. Ugdomas supratimas, kad ir kiekviena diena yra atitinkama religinės šventės proga. Skatinama suprasti, koks yra kiekvieno mokinio asmeninių nuostatų ir Dekalogo santykis.

6.8.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Susipažįstama su karaimų tikėjimo kodifikatoriaus Anano dogma „Skaitykite patys ir nepasikliaukite autoritetais“. Mokomasi, koks yra tradicinis konservatyvus karaimų požiūris į ST tekstą, kaip ir kodėl griežtai laikomasi tradicijų. Atskirai analizuojama karaimų tikybos nuostata, pagal kurią į karaimų tikėjimą nepriimama. Mokomasi karaimų religijos požiūrio į pomirtinį pasaulį. Paskutinio teismo samprata, Dievo atpildas už meilę Jam ir už sekimą Jo priesakais. Suprantama sąvoka Dievas - istorijos Viešpats.

6.8.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Analizuojamas saulės patekėjimas ir nusileidimas kaip dienos ribiniai momentai (paaiškinama, kodėl ir iš kur toks supratimas yra). Suvokiamas dar vienas - dienos ciklas. Mokomasi maldų rūšių, rytinių ir vakarinių maldų (bendruomeninių ir asmeninių) kontekste. Mokomasi apie giedojimą pamaldose, integracija su muzikos dalyku. Lyginama su Grigališkojo choralo samprata liturgijoje. Kenesa analizuojama kaip šventovė per pamaldų eigą, per naudojamą maldaknygėmis.

6.8.4 Moraliųjų nuostatų mokymosi turinys

Siekiami suvokti, kuo svarbus, naudingas buvimas bendruomenėje? Aptariamos tradicinės karaimų bendruomenės vertybės, pagalba silpnesniems. Susipažinama su karaimų bendruomenėmis pasaulyje (iki dabarties). Svarstomi modernaus pasaulio iššūkiai, ypač darnaus vystymosi kontekste, pabrėžiama (ir analizuojama kodėl), kad karaimai, norėdami išsaugoti save kaip tautą ir savo tikėjimą, siekia eiti ekologijos ir darnaus vystymosi keliu.

6.9 9 klasė

6.9.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Susipažinama su ST knygų turiniu ir daugiasluoksnėmis jo prasmėmis (dėmesys skiriamas psalmėms, Giesmių giesmei), toliau analizuojami ir interpretuojami ST tekstai. Susipažinama su masoretų darbu karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje. Analizuojamos netiesioginės Biblijos tekstų prasmės. Skaitomi pilni Dekalogo tekstai kaip komunikuojantys pranešimai.

6.9.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Susipažinama su Lietuvos karaimų periodine spauda XIX-XX a. ir joje atspindėta karaimų istorija. Analizuojamas karaimų tikėjimo santykis su judaizmu, islamu, krikščionyste. Kalbama apie karaimų tikybos nuostatas apie Mesiją. Diskutuojama proto ir tikėjimo priešpastatymo klausimais bei apie tikėjimo reikšmingumą.

6.9.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Apžvelgiama religinių progų visuma per visus ciklus, svarstoma, ką man tai duoda, kaip aš pajaučiu cikliškumą. Reflektuojamas kokybės principas maldoje. Analizuojami maldaknygių tekstai – jie gali būti autoriniai ar Biblijos citatos). Gilinama pažintis su paraliturginiu ir liturginiu giedojimu (integracija su muzikos dalyku). Ugdomas supratimas apie improvizuotą maldą. Apmąstoma kenesa kaip šventovė, suteikianti sukauptumo bendruomeninei maldai, reflektuojama asmeninė patirtis dalyvaujant pamaldose.

6.9.4 Moraliųjų nuostatų mokymosi turinys

Svarstoma, kas yra veikla bendruomenės labui, kaip pavieniai žmonės prisideda kuriant istoriją? Analizuojamas tikėjimas šiais laikais, žmogus, ieškantis Dievo. Diskutuojama, koks gali būti (yra) mano santykis su tikėjimo tradicija moderniam globaliam pasaulyje, aptariamos bendražmogiškos temos (ne viešpatauti, o tarnauti, vienas pasaulis - viena žmonija).

6.10 10 klasė

6.10.1 Bendras karaimų religijos supratimo mokymosi turinys

Susipažinama su ST knygų turiniu ir daugiasluoksnėmis jo prasmėmis (dėmesys skiriamas psalmėms, Ekleziastui), analizuojami ir interpretuojami pasirinkti tekstai. Toliau gilinamasi į masoretų darbo karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje ypatybes. Analizuojamos netiesioginės Biblijos tekstų prasmės. Skaitomi pilni Dekalogo tekstai kaip skatinantys mąstyti, kelti klausimus (kokius? Kaip? Per ką?).

6.10.2 Karaimų istorijos pažinimo mokymosi turinys

Susipažinama su iškiliomis karaimų asmenybėmis, poetais, dvasininkais, Svarstomas karaimų bendruomenės santykis su valstybe (LDK, Rusija, Lenkija, Lietuva). Reflektuojamas garso ir muzikos santykis – kaip Dievo išraiškos forma? Diskutuojama proto ir tikėjimo priešpastatymo klausimais bei apie tikėjimo reikšmingumą.

6.10.3 Pasirengimo liturgijai mokymosi turinys

Apžvelgiama religinių progų visuma per visus ciklus, svarstoma, ką man tai duoda, kaip aš pajaučiu cikliškumą. Analizuojamas kokybės principas maldoje. Analizuojami maldaknygių tekstai – jie gali būti autoriniai ir Biblijos citatos. Tęsiama pažintis su paraliturginiu ir liturginiu giedojimu (integracija su muzikos dalyku, galima palyginimas su Grigališkuoju choralu). Svarstoma, kaip galėtų pasireikšti improvizuota malda. Apmąstoma kenesa kaip šventovė, suteikianti sukauptumo bendruomeninei maldei, reflektuojama asmeninė patirtis dalyvaujant pamaldose.

6.10.4 Moralinių nuostatų mokymosi turinys

Diskutuojama klausimais kaip įsivaizduoju savo tolesnį gyvenimą bendruomenėje? kaip įsivaizduoju savo tautos istoriją ateityje? Aptariami bendrystės keliai: ekumenizmas ir tarpreliginis dialogas, svarstomos bendražmogiškos temos (ne viešpatauti, o tarnauti, vienas pasaulis - viena žmonija).

7 Pasiekimų vertinimas

Dorinio ugdymo (etikos ir tikybos) dalykų mokymosi pasiekimai vertinami ir fiksuojami mokyklos nustatyta tvarka. Vertinant dorinio ugdymo mokymosi rezultatus, svarbu susitarti dėl aiškių vertinimo kriterijų, jie turi būti žinomi ir mokiniams, ir jų tėvams. Kriterijai turėtų būti vienodi vertinant abiejų dalykų – tiek etikos, tiek tikybos – mokymosi rezultatus, atitinkantys programoje aprašytus pasiekimų lygius kiekvienam koncentrui.

Mokinių vertinimas turi būti suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra nuolatinis mokinio mokymosi patirties – pasiekimų, daromos pažangos – stebėjimo, kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertinama tik tai, ko mokiniai buvo mokomi. Pateikiant vertinimo informaciją akcentuojama ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokinys. Būtina gerbti mokinio pasaulėžiūrinį apsisprendimą, nuomonių įvairovę, tai neturėtų būti sudedamoji vertinimo dalis.

Pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: I – slenkstinis, II – patenkinamas, III – pagrindinis, IV – aukštesnysis. Jie skatins mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padės į(si)vertinti jų mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, ypač baigus tam tikrą etapą, pamokų ciklą, ir pan. Pamokoje ar kitoje kasdieninėje ugdymojoje veikloje mokinių pasiekimai vertinami stebint atliktų užduočių ar kitos ugdomosios veiklos rezultatų atitikimą nustatytiems kriterijams.

Pradinio ugdymo programoje dorinio ugdymo pamokose mokinių pasiekimai aprašomi trumpais komentarais, aprašais. Pažymiai (balai) arba jų pakaitalai – ženklai, simboliai – nevartojami. Vertinimo būdai ir metodai turi atitikti vaikų raidos ypatumus, individualius intelekto, emocijų, valios, charakterio ir kt. ypatumus bei ugdymo tikslus ir mokymosi turinį.

Pagrindinio ugdymo programoje dorinio ugdymo pamokose rekomenduojama mokinių pasiekimus vertinti pasirenkamais pažangos fiksavimo būdais: pažymiais, „įskaityta“, „neįskaityta“, „padarė pažangą“, kaupiamuoju vertinimu, pažangos stebėjimo ir vertinimo aplanku ir pan. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais (Jeigu šiuo būdu yra fiksuojama mokinio daroma pažanga): slenkstinis lygis (I) – 4, patenkinamas lygis (II) – 5-6, pagrindinis lygis (III) – 7-8, aukštesnysis lygis (IV) – 9-10.

Vertinimo tipai

Mokinių pasiekimai ir pažanga vertinami taikant formuojamąjį ugdomąjį, diagnostinį, apibendrinamąjį sumuojamąjį vertinimą. Dorinio ugdymo pamokose labai svarbus formuojamasis ugdomasis vertinimas,

kai ugdymo(si) procese teikiamas abipusis atsakas, grįžtamasis ryšys, padedantis mokiniui gerinti mokymą(si), planuoti savo veiklas ir siekinius. Taikomas įsivertinimas padeda apmąstyti mokymosi procesą ir numatyti tolimesnius žingsnius. Jis gali būti naudojamas užduoties, pamokos pabaigoje, taip pat baigus tam tikrą temą arba apibendrinant vienai pasiekimų sričiai priklausančias temas.

Diagnostinis vertinimas atliekamas pradedant ar baigus tam tikrą mokymosi temą ar periodą. Apibendrinamasis sumuojamasis vertinimas – formaliai patvirtinti mokinio ugdymosi rezultatai, baigus programą, kursą, modulį ar kitą mokymosi etapą. Pateikiant užduotis mokiniams, turėtų būti paaiškinama, ką reikia atlikti, kaip bus vertinamas darbas, ką reiškia užduotį atlikti gerai ir kokie yra vertinimo kriterijai.

Mokinių pasiekimų vertinimas ir stebima pažanga yra komunikuojama tėvams mokyklos nustatyta tvarka. Mokinių dorinio ugdymo pasiekimai viešai tarpusavyje nelyginami, vertinimo informacija mokiniams ir tėvams pateikiama individualiai.

8 Pasiekimų lygių požymiai

8.1 1-2 klasė

Pasiekimų lygiai			
A Šventojo Rašto (ST) pažinimas			
I	II	III	IV
A1.1. Atpažįsta, kad ST ir NT yra skirtingi, atpažįsta vieną ST pasakojimą, išvardina kitas galimas šiais raštais sekančias konfesijas.	A1.2. Atpažįsta, kad ST ir NT yra skirtingi, atpažįsta bendrus pasakojimų bruožus, mokytojo padedamas nurodo esminius ST ir NT skirtumus, kai kuriuos pasakojimus priskiria atitinkamoms konfesijoms, mokytojo padedamas juos pavaizduoja ar nupasakoja.	A1.3. Atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, geba juos priskirti atitinkamoms konfesijoms, perpasakoti ar pavaizduoti.	A1.4. Savarankiškai atpažįsta ST ir NT pasakojimus, jų esminius skirtumus, geba juos proaktyviai priskirti atitinkamoms konfesijoms, išsamiai pavaizduoja paties numatytomis kalbinėmis ir vizualios raiškos priemonėmis.
A2.1. Atpažįsta kulinarinius <i>Tymbyl chydžy</i> simbolius, apibūdina namie pažymimas šventės dalis.	A2.2. Atpažįsta ir pristato (pavaizduoja) kulinarinius <i>Tymbyl chydžy</i> simbolius, apibūdina kurios šventės dalys pažymimos namie ir kenesoje.	A2.3. Atpažįsta ir pristato (pavaizduoja) kulinarinius <i>Tymbyl ir Aftalar chydžy</i> simbolius, apibūdina, kurios švenčių dalys pažymimos namie ir kenesoje.	A2.4. Atpažįsta ir tikslingai pristato (pavaizduoja) kulinarinius <i>Tymbyl ir Aftalar chydžy</i> simbolius, išsamiai apibūdina, kurios švenčių dalys pažymimos namie ir kenesoje.
A3.1. Mokytojo padedamas įvardina kelis Dekalogo paliepinimus, įvardina kelis įmanomus jų sąlygotus gerus ir blogus veiksmus.	A3.2. Įvardina pagrindinius Dekalogo paliepinimus, įvardina kelis įmanomus jų sąlygotus gerus ir blogus veiksmus.	A3.3. Įvardina pagrindinius Dekalogo paliepinimus, pagal juos sudaro įmanomų gerų ir blogų veiksmų sąrašą.	A3.4. Savarankiškai įvardina visus Dekalogo paliepinimus, pagal juos apgalvotai ir tikslingai sudaro gerų ir blogų veiksmų sąrašą.
(B) Tikėjimo turinio pažinimas			
B1.1. Apibūdina dalį karaimų istorijos Lietuvoje, mokytojo padedamas pristato vieną būdingą tautos bruožą.	B1.2. Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (stambiais štrichais), pristato vieną būdingą tautos bruožą.	B1.3. Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (stambiais štrichais) ir pristato būdingiausius tautos bruožus.	B1.4. Nuosekliai apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (detaliai) ir išplėtotai pristato būdingiausius tautos bruožus.
B2.1. Mokytojo padedamas apibūdina vieną Dievo apraiškos formą ir vieną Dievo pažinimo būdą.	B2.2. Apibūdina Dievo apraiškos formas ir vieną Dievo pažinimo būdą.	B2.3. Apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus.	B2.4. Savarankiškai ir išsamiai apibūdina Dievo apraiškos formas ir Dievo pažinimo būdus, papildo komentarais.
B3.1. Žino, kad pasaulis pažįstamas penkiais pojūčiais, tikėjimą ir Dievą sieja su kita realybe.	B3.2. Žino, kad pasaulis pažįstamas penkiais pojūčiais, tikėjimą ir Dievą sieja su kita realybe. Suvokia ir pripažįsta savo unikalumą.	B3.3. Žino, kad pasaulis pažįstamas ne tik penkiais pojūčiais, bet ir tikėjimu. Suvokia ir pripažįsta savo unikalumą.	B3.4. Žino, kad pasaulis pažįstamas ne tik penkiais pojūčiais, bet ir tikėjimu. Išsamiai demonstruoja tikėjimo suvokimą, taip pat ir savo unikalumo pripažinimą.

(C) Bendruomenė ir liturgija			
C1.1. Mokytojo padedamas pavaizduoja kalendorių, praleidžia laiko dimensiją, prisimena tik vieną iš dviejų pirmųjų kalendorinių švenčių.	C1.2. Pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, prisimena tik vieną iš dviejų pirmųjų kalendorinių švenčių.	C1.3. Pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, paskatinus prisimena pirmąsias dvi kalendorines šventes.	C1.4. Išsamiai pavaizduoja laiko kartojimąsi kalendoriuje, detaliai prisimena ir apibūdina pirmąsias dvi kalendorines šventes.
C2.1. Mokytojo padedamas įvardina maldos būdus.	C2.2. Įvardina maldos būdus, moka mintinai maldą „Tėve mūsų“ lietuvių kalba.	C2.3. Įvardina maldos būdus, moka mintinai maldą „Atamyz ki kiokliardia“ karaimų kalba.	C2.4. Savais žodžiais įvardina maldos būdus, moka mintinai maldą „Atamyz ki kiokliardia“ karaimų ir lietuvių kalba („Tėve mūsų“).
C3.1. Mokytojo padedamas apibūdina kenesą kaip šventovę, mini vieną valstybę (Lietuvą), kurioje jos veikia.	C3.2. Apibūdina kenesą kaip šventovę, mini vieną valstybę (Lietuvą), kurioje jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje.	C3.3. Apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje.	C3.4. Išsamiai apibūdina kenesą kaip šventovę, išvardina, kuriose valstybėse jos veikia pasitelkdamas geografinės sąvokas, aktyviai ir smalsiai apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje.
(D) Moralė/etika - žmogus ir pasaulis			
D1.1. Mokytojo padedamas išsako vieną samprotavimą apie šeimą ir bendruomenę.	D1.2. Mokytojo padedamas išsako kelis samprotavimus apie šeimą ir bendruomenę, pamini kitas savo vertybes.	D1.3. Dalinasi mintimis apie šeimos ir bendruomenės sampratas, jas paaiškina.	D1.4. Noriai ir išsamiai dalinasi mintimis apie šeimos ir bendruomenės sampratas, analizuoja jas.
D2.1. Mokytojo padedamas, išvardina kelis Dievo vardus/pavadinimus įvairiose religijose, paminivieną monoteistinės sistemos religiją.	D2.2. Mokytojo padedamas, išvardina kelis Dievo vardus/pavadinimus įvairiose religijose, išvardina kelias vieno Dievo religijas.	D2.3. Išvardina Dievo vardus/pavadinimus įvairiose religijose, atkreipia dėmesį į vieno Dievo tikėjimo sistemas ir jų ypatybes.	D2.4. Išvardina Dievo vardus/pavadinimus įvairiose religijose, savo nuožiūra plačiai analizuoja vieno Dievo tikėjimo sistemas.
D3.1. Dalijasi mintimis apie save ir gamtą kaip apie atskirus reiškinius.	D3.2. Dalijasi mintimis, kaip priima save ir gamtą, svarsto, kodėl sudėtinga tai suvokti kaip Dievo kūrinijos dalį.	D3.3. Dalijasi mintimis apie tai, kad priima save ir gamtą kaip Dievo kūrinijos dalį.	D3.4. Išsamiai dalijasi savo mintimis ir išgyvenimais apie tai, kad priima save ir gamtą kaip Dievo kūrinijos dalį, žino, pagrindžia, papasakoja, kodėl svarbu saugoti visą Dievo kūriniją.

8.2 3-4 klasės

Pasiekimų lygiai			
(A) Šventojo Rašto (ST) pažinimas			
I	II	III	IV

A1.1. Mokytojo padedamas, nupasakoja tris ST dalis.	A1.2. Mokytojo padedamas kuria projektą, paaiškinantį dvi ST dalis.	A1.3. Kuria projektus, paaiškinančius ir pristatančius tris ST dalis.	A1.4. Savarankiškai ir tikslingai kuria projektus, išsamiai paaiškinančius ir pristatančius tris ST dalis, jų skirtumus.
A2.1. Apibūdina karaimų religinį kalendorių bendrais bruožais, papasakoja vieną iš Biblinių <i>Tymbyl ir Aftalar chydžy</i> siužetų.	A2.2. Apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, papasakoja vieną iš Biblinių <i>Tymbyl ir Aftalar chydžy</i> siužetų, jo pagrindu kuria vieną nedidelį tekstą.	A2.3. Apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, pasakoja Biblinius <i>Tymbyl ir Aftalar chydžy</i> siužetus, jų pagrindu kuria nedidelius tekstus, įvardina krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu.	A2.4. Išsamiai apibūdina karaimų religinį kalendorių ir jo sudarymo principą, tikslingai pasakoja Biblinius <i>Tymbyl ir Aftalar chydžy</i> siužetus, įterpia savo pamąstymus, tekstų pagrindu kuria įvairius tekstus su savo pasamprotavimais, įvardina krikščionių ir judėjų šventes panašiu metu.
A3.1. Mokytojo padedamas susipažįsta su pilnu Dekalogo tekstu, šiek tiek komentuoja Dekalogo atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus.	A3.2. Susipažįsta su pilnu Dekalogo tekstu, įvardina vieną Įsakymų grupę, ribotai komentuoja Dekalogo atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus.	A3.3. Skaito ir interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus.	A3.4. Laisvai skaito ir interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, jį komentuoja, savarankiškai ir išsamiai analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus.
(B) Tikėjimo turinio pažinimas			
B1.1. Apibūdina dalį karaimų istorijos Lietuvoje, pamini vieną karaimų tikybos sistemoje vartojamą kalbą, atpasakoja kelis štrichus iš Serajos Šapšalo gyvenimo istorijos.	B1.2. Apibūdina dalį karaimų istorijos Lietuvoje, pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, atpasakoja kelis štrichus iš Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimo istorijų.	B1.3. Apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje (pilnai), pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, atpasakoja Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimo kelius.	B1.4. Išsamiai ir pilnai apibūdina karaimų istoriją Lietuvoje, tikslingai pristato karaimų tikybos sistemoje vartojamas kalbas ir jų savybes, plačiai atpasakoja Serajos Šapšalo ir Simono Firkovičiaus gyvenimo kelius.
B2.1. Mokytojo padedamas įvardina, kur minima pasaulio sukūrimo istorija, prisimena vieną Dievo atpildo situaciją iš asmeninės patirties.	B2.2. Mokytojo padedamas atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją, prisimena vieną Dievo atpildo situaciją iš asmeninės patirties, pamini nekūnišką Dievo prigimtį.	B2.3. Atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją, lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, diskutuoja apie nekūnišką Dievo prigimtį.	B2.4. Atpasakoja pasaulio sukūrimo istoriją pridėdamas savo impresijas ir samprotavimus ta tema, vaizdingai ir gausiai lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, savarankiškai, išsamiai diskutuoja apie nekūnišką Dievo prigimtį.

B3.1. Mokytojo padedamas svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą. Nurodo vieną netikėjimo priežastį.	B3.2. Mokytojo padedamas svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą. Nurodo kelias netikėjimo priežastis, mėgina jas lyginti su asmenine patirtimi.	B3.3. Svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą. Nurodo ir kritiškai vertina netikėjimo priežastis.	B3.4. Savarankiškai ir argumentuotai svarsto, kodėl žmonės tiki į Dievą, pateikia pavyzdžių. Išsamiai analizuoja, nurodo ir kritiškai, tikslingai vertina netikėjimo priežastis.
(C) Bendruomenė ir liturgija			
C1.1. Žino, kad yra kas mėnesį pasikartojanti liturginė proga.	C1.2. Žino, kad yra kas mėnesį pasikartojanti liturginė proga, įvardina tai kaip kalendoriaus ciklą, prisimena krikščionišką kalendorių.	C1.3. Atpažįsta mėnesio liturginį ciklą kalendoriuje per jaunatį ir liturgijos sąvoką.	C1.4. Lengvai atpažįsta mėnesio liturginį ciklą kalendoriuje, savarankiškai komentuoja jaunaties rolę ir jai skirtą liturgiją.
C2.1. Prisimena bendruomeninę maldą, apibūdina vieną jos savybę.	C2.2. Paskatintas lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina po vieną jų savybę, įvardina vieną paros laiką maldai.	C2.3. Lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, apibūdina jų savybes ir laiką.	C2.4. Išsamiai, su asmeninėmis išvalgomis lygina asmeninę ir bendruomeninę maldas, kryptingai apibūdina jų savybes ir laiką.
C3.1. Mokytojo padedamas paaiškina vieną elgesio taisyklę, nustatytą kenesoje.	C3.2. Mokytojo padedamas paaiškina kelias elgesio taisykles, nustatytas kenesoje, supranta, ką jos reiškia, apsilanko veikiančioje kenesoje Lietuvoje.	C3.3. Paaiškina, kodėl kenesoje nustatytos atitinkamos elgesio taisyklės, jų mokosi, jas taiko apsilankant veikiančioje kenesoje Lietuvoje.	C3.4. Išsamiai paaiškina, kodėl kenesoje nustatytos atitinkamos elgesio taisyklės, jų mokosi, prideda pavyzdžių iš asmeninės patirties, apsilankęs veikiančioje kenesoje Lietuvoje turi klausimų ir komentarų.
(D) Moralė/etika - žmogus ir pasaulis			
D1.1. Paskatinus pasakoja apie vieno šeimos nario religinį tapatumą, prisimena tik kelis DDĮ .	D1.2. Paskatinus pasakoja apie kelių šeimos narių religinę patirtį, paskatinus įvardina DDĮ nuostatas apie pagarbą vyresniems.	D1.3. Pasakoja apie savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą, vertina ir suvokia DDĮ nuostatas apie pagarbą vyresniems.	D1.4. Išsamiai pasakoja apie savo šeimos narių tautinę, religinę patirtį ir tapatumą, pateikia pavyzdžių, giliai vertina ir suvokia DDĮ nuostatas apie pagarbą vyresniems.
D2.1. Įvardina judaizmą, krikščionybę, islamą, kaip egzistuojančias kitas religijas, pamini kelis jų bruožus.	D2.2. Pažįsta po kelis kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, mokytojo padedamas pamini kelias (savo) karaimo tikinčiojo ypatybes.	D2.3. Pažįsta esminius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, išskiria (savo) karaimo tikinčiojo ypatybes.	D2.4. Puikiai pažįsta ne tik esminius, bet ir smulkesnius kitų religijų (judaizmo, krikščionybės, islamo) bruožus, argumentuotai išskiria (savo) karaimo ypatybes.
D3.1. Mokytojo padedamas nusako, kaip supranta save ir gamtą.	D3.2. Mokytojo padedamas nusako karaimišką požiūrį į aplinką, gamtą, sau pritaiko neutralų apibūdinimą.	D3.3. Nusako karaimišką požiūrį į save, į aplinką, gamtą.	D3.4. Išsamiai nusako karaimišką požiūrį į save, į aplinką, gamtą pagrindžia, papasakoja, kodėl svarbu ją saugoti.

8.3 5-6 klasė

Pasiėkimų lygiai			
(A) Šventojo Rašto (ST) pažinimas			
I	II	III	IV
A1.1. Pamini vieną siužetą iš Penkiaknygės.	A1.2. Pamini ir perpasakoja porą siužetų iš Penkiaknygės ar Pranašų knygu.	A1.3. Interpretuoja ST turinį, pasirinktinai perpasakoja porą siužetų iš Penkiaknygės ir Pranašų knygu.	A1.4. Laisvai interpretuoja ST turinį, argumentuotai pasirenka ir perpasakoja po porą siužetų iš Penkiaknygės ir Pranašų knygu.
A2.1. Mokytojo padedamas pasakoja kurį nors vieną Biblinį <i>Alačy chydzy (arba Bošatlych kiuniu, arba Esteros šventės)</i> siužetą.	A2.2. Mokytojo padedamas susieja karaimų religinį kalendorių ir ST ištraukų skaitymo ciklą; pasakoja vieną Biblinį <i>Alačy chydzy (arba Bošatlych kiuniu, arba Esteros šventės)</i> siužetą.	A2.3. Nagrinėja karaimų religinį kalendorių ir jo užduotą ST ištraukų skaitymo ciklą; pasakoja Biblinius <i>Alačy chydzy, Bošatlych kiuniu, Esteros šventės</i> siužetus.	A2.4. Savarankiškai ir išsamiai nagrinėja karaimų religinį kalendorių ir jo užduotą ST ištraukų skaitymo ciklą; komentuodamas pasakoja po kelis Biblinius <i>Alačy chydzy, Bošatlych kiuniu, Esteros šventės</i> siužetus,
A3.1. Cituoja Dekalogo Įsakymus, išskiria dvi Įsakymų grupes, pamini, kad Įsakymuose eina kalba apie Dievą ir žmogų.	A3.2. Žino pilną Dekalogo tekstą, pamini dvi Įsakymų grupes, pamini, kad Įsakymuose eina kalba apie žmogų ir jo aplinką bei apie Dievą ir žmogų.	A3.3. Interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, paaškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą.	A3.4. Argumentuotai interpretuoja pilną Dekalogo tekstą, savarankiškai analizuoja dvi Įsakymų grupes ir jų atskleidžiamus žmogaus santykio su aplinka tipus, išsamiai, su pavyzdžiais paaškina Dekalogą kaip Dievo ir žmonijos sąjungą.
(B) Tikėjimo turinio pažinimas			
B1.1. Mokytojo padedamas pamini vieną teoriją apie karaimų tikėjimo pradžia, cituoja vieną Ananiaszo Zajaczkowskio veiklos barą.	B1.2. Mokytojo padedamas išvardina kelias teorijas apie karaimų tikėjimo pradžia, pamini kelias tikėjimo nuostatas, įvardina kelis Ananiaszo Zajaczkowskio nuveiktus darbus, iš dalies apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą.	B1.3. Analizuoja ir interpretuoja teorijas apie karaimų tikėjimo pradžia, tikėjimo nuostatas, diskutuoja apie Ananiaszo Zajaczkowskio veiklą ir darbus, apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą.	B1.4. Argumentuotai analizuoja ir interpretuoja teorijas apie karaimų tikėjimo pradžia, tikėjimo nuostatas, pateikia pavydžių, tikslingai diskutuoja apie Ananiaszo Zajaczkowskio veiklą ir darbus, cituoja jo darbus, išsamiai apibūdina karaimų kaip etnokonfesinės grupės susiformavimą.
B2.1. Cituoja Dievo pykčio išraiškos situaciją ST siužetuose, pamini vieną Dievo atpildo situaciją iš asmeninės patirties, apibūdina mirtį.	B2.2. Mokytojo padedamas lygina Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, pamini kelias Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, pamini kelias aspektus žmogaus gyvybės ir	B2.3. Lygina ir analizuoja Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, analizuoja žmogaus gyvybės ir mirties sampratą.	B2.4. Savarankiškai lygina ir analizuoja Dievo pykčio išraišką ST siužetuose, išsamiai lygina Dievo atpildo situacijas iš asmeninės patirties, analizuoja žmogaus gyvybės ir mirties sampratą cituodamas kitų religijų pavyzdžius.

	mirties sampratų apibūdinimui.		
B3.1. Savais žodžiais apibūdina tikėjimą, pamini vieną pavyzdį iš asmeninės patirties kaip tikėjimo ženklą (potencialų).	B3.2. Mokytojo padedamas įvardina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo kelis tikėjimo ženklus savo gyvenime, apibūdina nuodėmės ir atgailos sąvokas.	B3.3. Paaiškina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, nurodo tikėjimo reikšmę savo gyvenime per asmeninio ritualo sukūrimą, paaiškina nuodėmės ir atgailos sąvokas.	B3.4. Išsamiai ir argumentuotai paaiškina tikėjimą, kaip santykį tarp Dievo ir žmogaus, su gausiais pavyzdžiais nurodo tikėjimo reikšmę savo gyvenime per asmeninio ritualo sukūrimą, tikslingai, su asmeniniais samprotavimais paaiškina nuodėmės ir atgailos sąvokas.
(C) Bendruomenė ir liturgija			
C1.1. Pamini vieną karaimų kalendoriaus sudarymo principą, pamini grigališko kalendoriaus egzistavimą.	C1.2. Paaiškina karaimų kalendoriaus sudarymo principus, pamini grigališko kalendoriaus egzistavimą, pamini vieną pasninką.	C1.3. Paaiškina karaimų kalendoriaus sudarymo principus, lygina jį su grigališku kalendoriumi, analizuoja pasninką kaip kalendorinę progą.	C1.4. Išsamiai paaiškina karaimų kalendoriaus sudarymo principus, argumentuotai, su asmeniniais pavyzdžiais lygina jį su grigališku kalendoriumi, tikslingai analizuoja pasninką kaip kalendorinę progą, išvardina jų tipus.
C2.1. Išvardina maldų dalis, pamini paraliturginės giesmės pavadinimą, pamini vieną maldaknygę.	C2.2. Išvardina maldų dalis, įvardina jų ypatybes, cituoja paraliturginę giesmę, pamini kelias maldaknyges.	C2.3. Lygina ir paaiškina maldų dalis, tyrinėja (ir gieda) paraliturginę giesmę, apibūdina maldaknygių istoriją.	C2.4. Išsamiai lygina ir paaiškina maldų dalis, kryptingai tyrinėja (ir gieda) kelias paraliturgines giesmes, apibūdina maldaknygių istoriją su pavydžiais, kelia klausimus.
C3.1. Įvardina kelias detales iš kenesos architektūros ir dekorų, pamini vieną Felikso Maleckio veiklos aspektą.	C3.2. Išvardina detales iš kenesos architektūros ir dekorų, išvardina kelis Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus.	C3.3. Tyrinėja kenesos architektūrą ir dekorą, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus.	C3.4. Išsamiai tyrinėja kenesos architektūrą ir dekorą, prideda savo samprotavimų apie tai, prisimena Felikso Maleckio darbus ir nuopelnus, vertina juos.
(D) Moralė/etika - žmogus ir pasaulis			
D1.1. Įvardina tradicines vyro ir moters roles šeimoje.	D1.2. Mokytojo padedamas vertina tradicines vyro ir moters roles šeimoje, pateikia pavyzdžių iš savo dabarties patirties.	D1.3. Vertina ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo dabarties patirtimi, prisimena įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti ir kodėl.	D1.4. Išsamiai, su pavyzdžiais vertina ir lygina tradicines vyro ir moters roles šeimoje su savo dabarties patirtimi, tikslingai prisimena įdomius žmones iš savo šeimos, kuriais norėtų sekti ir kodėl, savarankiškai argumentuoja.
D2.1. Išvardina kelias žinomas religijas.	D2.2. Išvardina kelias didžiąsias pasaulio religijas, įvardina mono- ir politeistinių religijų skirtumus.	D2.3. Atpažįsta didžiąsias pasaulio religijas (mono ir politeistines) ir	D2.4. Tikslingai ir su pavyzdžiais atpažįsta didžiąsias pasaulio religijas (mono ir politeistines) ir išsamiai išvardina jų raiškos

		išvardina jų raiškos bruožus.	bruožus, išsako savo samprotavimus apie juos.
D3.1. Nusako savo santykį su gamta kaip su Dievo Kūriniu, pamini, kaip galima prisidėti prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo.	D3.2. Nusako savo santykį su gamta, mokytojui padedant pamini, kas nusako karaimišką santykio su gamta požiūrį, pamini, kaip galima prisidėti prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo.	D3.3. Nusako, koks yra karaimų santykis su gamta, kokie yra to šaltiniai, savo veiksmais prisideda prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo.	D3.4. Iliustruodamas gausiais pavyzdžiais, nusako, koks yra karaimų santykis su gamta, kokie yra to šaltiniai, savo veiksmais prisideda prie darnios ekologinės aplinkos kūrimo, noriai apie tai pasakoja ir komentuoja.

8.4 7-8 klasės

Pasiiekimų lygiai			
(A) Šventojo Rašto (ST) pažinimas			
I	II	III	IV
A1.1. Cituoja vieną psalmę ir Patarlių knygą.	A1.2. Mokytojui padedant lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja vieną psalmę ir Patarlių knygą, apibūdina masoretus.	A1.3. Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja kelias psalmes ir Patarlių knygą, nagrinėja ST užrašymo istoriją per masoretų darbą.	A1.4. Išsamiai, su asmeniniais komentarais analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja kelias psalmes (gal net mintinai) ir Patarlių knygą, tiksliai nagrinėja ST užrašymo istoriją per masoretų darbą, pateikia pavydžių.
A2.1. Pamini kelias pagrindines metų šventes, įvardina šeštadienį kaip šventę.	A2.2. Paaiškina kelių pagrindinių metų švenčių siužetus, įvardina šeštadienį kaip religinę šventę.	A2.3. Nagrinėja ir paaiškina penkių pagrindinių metų švenčių siužetus, apibūdina šeštadienį ir kasdieną per religinės šventės prizmę.	A2.4. Nagrinėja ir paaiškina penkių pagrindinių metų švenčių siužetus ir kitas šventes, išsamiai apibūdina šeštadienį ir kasdieną per religinės šventės prizmę, prideda asmeninės patirties ir pavydžių.
A3.1. Įvardina, kad Dekalogas yra svarbus, pamini tik vieną DDĮ, kurį taiko asmeninėje patirtyje.	A3.2. Išskiria kelis bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime, pamini kelis DDĮ, kuriuos taiko asmeninėje patirtyje.	A3.3. Išskiria bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime, kelia klausimus apie jų vietą asmeninėje patirtyje.	A3.4. Argumentuotai ir su komentarais išskiria bruožus, kurie nusako Dekalogo vietą karaimų tikėjime, kelia klausimus apie jų vietą asmeninėje patirtyje ir įtraukia kitus į diskusiją.
(B) Tikėjimo turinio pažinimas			
B1.1. Įvardina kelis etninio karaimo ir karaimo tikinčiojo bruožus, žino, kada gyveno Ananas, pamini vieną Juzefo Lobanoso veiklos barą.	B1.2. Įvardina kelis etninio karaimo ir karaimo tikinčiojo bruožus, cituoja Anano dogmą, pamini kelias konservatyvumo apraiškas karaimų	B1.3. Lygina etninį karaimą ir karaimą tikintįjį, aptaria Anano dogmą bei konservatyvumo apraiškas karaimų tikėjime, apibūdina	B1.4. Su pavyzdžiais ir analizuoja ir lygina etninį karaimą ir karaimą tikintįjį, išsamiai aptaria Anano dogmą bei konservatyvumo apraiškas karaimų tikėjime, apžvelgia tai istoriškai,

	tikėjime, įvardina vieną Juzefo Lobanoso veiklos barą.	Juzefo Lobanoso veiklą.	visapusiškai apibūdina Juzefo Lobanoso veiklą.
B2.1. Apibūdina vieną Dievo savybę, kurios turi siekti žmogus, įvardina faktą, kad žmogus atsakingas Dievui.	B2.2. Apibūdina kai kurias Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, pateikia vieną argumentą, kodėl žmogus atsakingas Dievui, apibūdina savo požiūrį į pomirtinį pasaulį.	B2.3. Apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, svarsto ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui ir kaip atsiskleidžia požiūris į pomirtinį pasaulį.	B2.4. Išsamiai apibūdina Dievo savybes, kurių turi siekti žmogus, išsamiai svarsto, pateikia pavyzdžių ir diskutuoja, kodėl žmogus atsakingas Dievui ir kaip atsiskleidžia požiūris į pomirtinį pasaulį.
B3.1. Įvardina vieną Dievo meilės jam ženklą.	B3.2. Mokytojui padedant prisimena Dievo meilės jam ženklus kaip atpildą, apibūdina kelis istorinius įvykius ir juose išvelgia Dievo veikimą.	B3.3. Prisimena Dievo meilės jam ženklus kaip atpildą, suvokia Dievo veikimą istoriniuose įvykiuose.	B3.4. Prisimena Dievo meilės jam ženklus kaip atpildą, palygina savo dabarties ir praėjusią patirtį, suvokia Dievo veikimą istoriniuose įvykiuose, pateikia pavyzdžių ir palyginimų.
(C) Bendruomenė ir liturgija			
C1.1. Apibūdina savaitės liturginį ciklą, išvardina svarbias savaitės dienas.	C1.2. Apibūdina savaitės bei dienos liturginius ciklus, išvardina svarbias savaitės dienas.	C1.3. Tyrinėja savaitės bei dienos liturginius ciklus, paaiškina šeštadienio šventę.	C1.4. Savarankiškai, išsamiai ir kryptingai tyrinėja savaitės bei dienos liturginius ciklus, pateikia asmeninių išvalgų, išsamiai paaiškina šeštadienio šventę, palygina su kitų tikybų atitikmenim.
C2.1. Apibūdina maldų dalis ir tekstus šeštadienio pamaldoms; pamini vieną giesmę.	C2.2. Apibūdina maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms; įvardina kelias giesmes.	C2.3. Tyrinėja maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms; nagrinėja giedojimą pamaldose.	C2.4. Išsamiai tyrinėja maldų dalis ir tekstus šeštadienio bei rytinėms ir vakarinėms pamaldoms, pateikia asmeniškų samprotavimų apie juos, nagrinėja giedojimą pamaldose, sugieda vieną ar kelias maldas.
C3.1. Papasakoja, kaip vyksta kenesoje vestuvių ritualas, pamini, kad šeimos ritualams nenaudojamos maldaknygės.	C3.2. Papasakoja, kas vyksta kenesoje vestuvių ir vaiko gimimo proga, mokytojui padedant pamini, kam pamaldose reikalingos maldaknygės.	C3.3. Paaiškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, apibūdina, kaip naudotis maldaknygėmis pamaldose.	C3.4. Paaiškina, kaip kenesoje vyksta šeimos ritualai, palygina su pamaldų eiga, apibūdina, kaip naudotis maldaknygėmis pamaldose, palygina su kitų tikybų pavyzdžiais.
(D) Moralė/etika - žmogus ir pasaulis			
D1.1. Pamini vieną tradicinę šeimos vertybę, įvardina, ką jam asmeniškai reiškia būti karaimu.	D1.2. Pamini kelias tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, įvardina, ką reiškia būti karaimu, pamini bendruomenės rolę.	D1.3. Analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina, ką reiškia būti karaimu bei buvimo bendruomenėje svarbą.	D1.4. Tikslingai ir argumentuotai analizuoja tradicines šeimos, bendruomenės vertybes, apibūdina, ką reiškia būti karaimu bei buvimo bendruomenėje svarbą, užveda diskusiją šiomis temomis.

D2.1. Pamini, kur pasaulyje gyvena karaimų bendruomenės (šiuo metu).	D2.2. Pamini, kur pasaulyje gyvena karaimų bendruomenės (šiuo metu), įvardina jų ypatybes bei kelis skirtumus.	D2.3. Išvardina ir palygina karaimų bendruomenės pasaulyje įvairiais istorijos tarpsniais.	D2.4. Išvardina ir keliais aspektais palygina karaimų bendruomenės pasaulyje įvairiais istorijos tarpsniais, pamini tų bendruomenių ryškių asmenybių vardus.
D3.1. Pamini vieną galimą veiksmą, kuris padėtų išsaugant karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą.	D3.2. Pamini kelis galimus veiksmus, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą, įvardina, kas įgyvendinama šiuo metu.	D3.3. Analizuoja ir vertina, kokie yra ir kokie gali būti veiksmai, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą ir taikant ekologijos bei darnaus vystymosi priemones.	D3.4. Savarankiškai, remdamasis paties rastais pavyzdžiais analizuoja ir vertina, kokie yra ir kokie gali būti veiksmai, siekiant išsaugoti karaimus kaip tautą ir kaip tikėjimą ir taikant ekologijos bei darnaus vystymosi priemones.

9-10 klasė

Pasiekimų lygiai			
(A) Šventojo Rašto (ST) pažinimas			
I	II	III	IV
A1.1. Cituoja vieną psalmę ir vieną tekstą iš Giesmių giesmės, pamini masoretus.	A1.2. Pamini ST trijų dalių struktūrą ir potencialius tekstų skirtumus, cituoja vieną psalmę ir kelis tekstus iš Giesmių giesmės ir Ekleziasto, įvardina masoretų veiklą.	A1.3. Analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, cituoja kelias psalmes, Giesmių giesmę ir Ekleziastą, įvertina masoretų darbą karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje.	A1.4. Tikslingai analizuoja, interpretuoja ir lygina ST tekstus trijose dalyse, gausiai cituoja psalmes, Giesmių giesmę ir Ekleziastą, savarankiškai komentuoja tekstus, išsamiai įvertina masoretų darbą karaimų tikėjimo istorinėje perspektyvoje.
A2.1. Žino Biblijos tekstus ir juos cituoja.	A2.2. Žino Biblijos tekstus ir pasakojimus, įvardina faktą, kad juose užfiksuotos ir netiesioginės prasmės.	A2.3. Kelia klausimus siekdamas atrasti netiesiogines Biblijos tekstų ir pasakojimų prasmes.	A2.4. Kelia gausius klausimus siekdamas atrasti netiesiogines Biblijos tekstų ir pasakojimų prasmes, argumentuoja savarankiškus svarstymus.
A3.1. Įvardina Dešimties Dievo įsakymų turinį.	A3.2. Įvardina Dešimties Dievo įsakymų turinį ir kelia klausimus apie jų komunikacines intencijas.	A3.3. Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas jų komunikacines intencijas.	A3.4. Analizuoja Dešimt Dievo įsakymų kaip pranešimus, gausiai juos argumentuotai komentuoja, atpažįsta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas jų komunikacines intencijas, pateikia palyginimų.
(B) Tikėjimo turinio pažinimas			
B1.1. Pamini Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX-XX a. leidinius, pamini vieną	B1.2. Pamini kelias Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX-XX a. ypatybes, pristato vieną iškilų karaimų	B1.3. Aptaria Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX-XX a. ypatybes, pristato iškilias karaimų	B1.4. Aptaria Lietuvos karaimų periodinės spaudos XIX-XX a. ypatybes, išvardina periodikos pavadinimų, išsamiai pristato

iškilią karaimų kultūros asmenybę.	kultūros asmenybę, paskatinus įvardina, koks yra karaimų bendruomenės santykis su valstybe dabar.	kultūros asmenybes, paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu bei bendruomenės santykį su valstybe įvairiais istorijos tarpsniais.	iškilias karaimų kultūros asmenybes, savarankiškai paaiškina karaimų tikėjimo santykį su judaizmu ir islamu bei bendruomenės santykį su valstybe įvairiais istorijos tarpsniais, pateikia asmeninę nuomonę.
B2.1. Paaiškina, kas yra Mesijas.	B2.2. Paaiškina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; pamini, kad pamaldose daug giedama.	B2.3. Paaiškina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime.	B2.4. Plačiai paaiškina, kaip suprantama Mesijo sąvoka; savarankiškai interpretuoja garso ir muzikos vietą tikėjime, pateikia pavyzdžių.
B3.1. Įvardina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime.	B3.2. Įvardina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime santykyje su protu, pateikia vieną pavyzdį.	B3.3. Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime santykyje su protu ir randa tikėjimo pavyzdžių.	B3.4. Vertina ir lygina tikėjimo vaidmenį savo/žmogaus gyvenime santykyje su protu ir randa tikėjimo pavyzdžių, referuoja į asmeninę patirtį, inicijuoja diskusiją.
(C) Bendruomenė ir liturgija			
C1.1. Išvardina, kad yra metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginiai ciklai.	C1.2. Išvardina ir palygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus.	C1.3. Analizuoja ir lygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus, paaiškina, kaip supranta ciklišumą.	C1.4. Išsamiai analizuoja ir lygina metų, mėnesio, savaitės ir dienos liturginius ciklus, pateikia pavyzdžių, paaiškina, kaip supranta ciklišumą.
C2.1. Pamini savo mėgiamas maldas.	C2.2. Pamini savo mėgiamas maldas ir su tuo susijusias mintis, įvardina savo supratimą apie maldų tekstus iš maldaknygių.	C2.3. Tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus iš maldaknygių, pasidalina grupėje savo improvizuotos maldos patirtimi.	C2.4. Kryptingai tyrinėja savo mintis maldoje, lygina maldų tekstus iš maldaknygių, prisimena jų istoriją, pasidalina grupėje savo improvizuotos maldos patirtimi, paskatina kitus improvizuoti.
C3.1. Išvardina galimus kenesos ir ne religinių erdvių skirtumus sukauptumo aspektu.	C3.2. Išvardina galimus kenesos ir ne religinių erdvių skirtumus sukauptumo aspektu, pamini savo patirtį kenesoje.	C3.3. Lygina kenesos ir ne religinių erdvių skirtumus sukauptumo aspektu, pasidalina asmeninėmis refleksijomis apie dalyvavimą pamaldose.	C3.4. Išsamiai ir su pavyzdžiais iš asmeninės patirties lygina kenesos ir ne religinių erdvių skirtumus sukauptumo aspektu, pasidalina gausiomis asmeninėmis refleksijomis apie dalyvavimą pamaldose.
(D) Moralė/etika - žmogus ir pasaulis			
D1.1. Mokytojo padedamas įvardina veiklos bendruomenės labui pavyzdžius, pamini daug tokios veiklos nuveikusį asmenį.	D1.2. Mokytojui padedant įvardina veiklos bendruomenės labui pavyzdžius, pamini, ką pats yra nuveikęs, išvardina daug bendruomenės labui nusipelnusių žmonių.	D1.3. Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialią rolę joje, interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, modeliuoja tolesnę karaimų tautos raidą Lietuvoje.	D1.4. Tyrinėja veiklą bendruomenės labui, savo potencialią rolę joje, pateikia pavyzdžių, plačiai interpretuoja pavienių žmonių veiklą, kuriant istoriją, aiškiai pagrįsdamas modeliuoja tolesnę karaimų tautos raidą Lietuvoje.

D2.1. Įvardina, kas yra ekumenizmas.	D2.2. Paskatinus diskutuoja apie (savo) santykį su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, apibūdina ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą.	D2.3. Svarsto apie tikėjimą šiais laikais, diskutuoja apie (savo) santykį su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą.	D2.4. Svarsto apie tikėjimą šiais laikais, pateikia pavyzdžių, diskutuoja apie (savo) santykį su tikėjimo tradicija globaliame pasaulyje, įtraukia į pokalbį kitus, analizuoja ekumenizmą ir tarpreliginį dialogą su palyginimais.
D3.1. Apibūdina globalizaciją, supranta tarnavimo ir viešpatavimo požiūrių skirtumus.	D3.2. Apibūdina globalizaciją, išvardina kelias jos keliamas problemas, supranta tarnavimo ir viešpatavimo požiūrių skirtumus.	D3.3. Tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos keliamas problemas, ieško sprendimo būdų, renkasi tarnavimo, ne viešpatavimo požiūrį.	D3.4. Plačiai tyrinėja ir diskutuoja apie globalizacijos keliamas problemas, išvardina pavydžių, aiškiai formuluoja savo nuomonę, ieško sprendimo būdų, renkasi tarnavimo, ne viešpatavimo požiūrį ir pagrindžia pasirinkimą.